

...országban először lépett fel motetta- és madrigál-
... először énekelte Erdélyben munkásokkal és
... marosvásárhelyi Magyar Iparos Egylet Dalkará-
... és Kodályt, s 1938-ban elsőnek mutatja be, diákkó-
... képeket;

... kolozsvári tanítóképzősök énekkarával olyan sikereket
... és külföldön, hogy Kodály nekik írta *Balassa Bá-*
... *énekét*;

... fogolytáborban is kórust vezényelt;
... a kolozsvári Zeneművészeti Főiskola, majd a Ma-
... igazgatója s aztán huzamosabb ideig karigazga-
... háború utáni zenei életének egyik első, nagy meg-
... nekinek e teljes embert igénybe vevő szervezőmunk-
... és olyan bemutatók fűződnek a nevéhez, mint a
... az Operában, majd a bukaresti Rádióban és a fel-
... tani első hazai kórusművek, tömegdalok (Delly-
... Csikóvits Mihály, Jodál Gábor, Márkos Albert stb.)
... se;

... fölvetíteni az egyetlen Művészt Európában, aki
... halálát követő évben, 1946-ban megkísérli a „Bar-
... prozatban a XX. századi zene megalapozójának az
... eljátszani — Kolozsvárott... (Ami megvalósult:
... nű kórusai 1946- és 1947-ben; a 44 hegedűduó;
... dal énekkarra és zongorára, s ugyanezen az esten
... gy a Mikrokozmoszról és más zongoraműveket ját-
... Géza a *Gyermekeknek* ciklust mutatta be két hang-
... s nem rajta múltott, hogy ennek az egyedülálló
... állis zenei tervnek a szála oly hamar megszakadt);
... den idők legszervezesebben felépített Kodály-kórus-
... vel, 1957 májusában, tehát pontosan 12 éve most,
... ott a pódiumnak. Akkor töltötte az ötvenét...
... ubin Mehta varázslatáról olvasok, megbámulom
... stescu fegyelmét, vagy azt hallom, hogy Karajan
... hangversenyén hozta divatba a csuklyagalléros
... en kérdezem magamtól: miért hagyják abba öte-
... rek a művészetet? Mi lenne, mit tenne a világ
... Mehta vagy Karajan váratlanul abbahagyná a ve-

Nagy István elhallgatott, ki kérdezte meg: miért?

ELETRAJZ

... születtem. Szüleim a csíkszeredai Dal- és Zene-
... keltek. Ötéves koromban kezdtem hegedűt tanulni
... ol, az egyet karmesterétől, majd Józsi bától, a ci-
... edik gimnazista koromban megbíztak az önképző-
... megszervezésével. Volt egy csellóm, egy nagybő-
... leg hegedűsöm. Ilyen mű akkor még nem létezett
... mban... Igy hát zongoradarabokat és Meyerbeer
... mű operáját írtam át vonózenekarra. Ugyancsak
... anazista koromtól két-három hetenként és a va-
... rosvásárhelyre jártam hegedűórára, első igazi he-
... hoz, Metz Alberthez, a zeneiskola igazgatójához.
... ezik — mondta —, akkor is azonnal jöjjön a la-
... gú! Hajak Károly hegedűművész készített elő
... neakadémia felvételi vizsgájára. Mindig hegedűs-
... A kórusvezetés kitérő volt, mert rájöttem
... küllözhetetlen a karéneklés a zenei nevelésben.
... alakult a budapesti Hangversenyzenekar, s még
... fölvettek brácsásnak. 1933-ban végeztem a zene-
... előbb Focșani-ba, majd 1934-ben a marosvásár-
... zenei kórusát neveztek ki. A vásárhelyi diák-

— Mindig is úgy képzeltelek el, amint egy mind nagyben
... kórust vezényelsz, mind több és több embert, nem is százakat,
... hanem ezreket...

— Na várj, ez túlzás. De 1000 tagú — Kolozsvár összes isko-
... láiból válogatott kórust már vezényeltem...

— Igen, igen, de a közös éneklés óriási, s valahányszor úgy
... éreztem, hogy az emberiségnek szüksége lenne erre a tűzként
... terjedő hangversenyre, mindig Nagy Istvánt képzeltem a legal-
... kalmasabbnak arra, hogy fellépjen valahol az Egyenlítő táján a
... karmesteri pódiumra és beintsen négy égtáj felé. (Bizonyára
... lenne a németeknek és az angoloknak és az afrikaiaknak is
... esélyes világgkarmesterük.)

— Én egyszerűen csak: egy zenetanár vagyok a sok közül, s
... nem is zene a főcélom, hanem az emberek. A zene nem az ész-
... re, hanem elsősorban az érzelemre hat, s nem tiltakozhatsz, nem
... vonhatod ki magad a hatása alól. Birtokába vesz, magával rag-
... gad, átalakít, átvarázsol. Állítom, hogy az emberiség kilencvenöt
... százaléka élvezné a klasszikus zenét, a mindig legkorszerűbb
... és legjobb zenét, ha tervszerű és módszeres munkával adnák át
... neki. Az emberiség kilencvenöt százaléka igényli a zenét —
... sláger, cigánymuzsikát, bármit —, tőlünk függ, milyen zenét
... kap. És: nincsen botfüll ember!

— Valamikor úgy hozzátartozott a mi falvainkhoz és kisváro-
... sainkhoz a kórusban éneklés, mint a szöveg-fonás és mint a pi-
... henés legnemesebb közösségi műformája...

— S hány karvezető kántortanítóval beszélgettem az Erdé-
... lyi Magyar Dalszövetség versenyén, akik elmondták, hogy bár-
... milyen probléma akadt a községben, kalács, közmunka, baj,
... öröm — az énekkarhoz futott be minden, s az énekkar oldotta
... meg.

— Emlékszem, 1957-es Kodály-hangversenyed végén köny-
... nyezve álltunk az Egyetemiek Háza nagytermében, nem tudtunk
... kiszakadni abból az áramkörből, amelyet Mű, kórus, önmagad és
... miközben vontál az *Öregek*, az *Esti dal*, a *Molnár Anna*, a *Nor-*
... *vég lányok*, a *Mátrai képek* felzaklató humánumból...

— ... Amikor valami jót csináltam, és ha megkérdezték vol-
... na tőlem, kinek a műveit vezényeltem, nem tudtam volna rá
... mást válaszolni, mint azt, hogy az enyémet. De hát, gondolom,
... ezzel mindenki így van...

— Csak éppen nem mindenki tudja ennyi személyes izga-
... lommal telíteni a más zenéjét. De egy-egy műsorod hatása, gon-
... dolom, ezenkívül a műsor szerkezetével is összefügg...

— Sohasem csak egy, az éppen soronkövetkező hangverse-
... nyen dolgoztam. Mindig nyolc-tíz évre előre tudtam: körülbelül
... mit kellene és mit szeretnék bemutatni. Amikor aztán végle-
... gesítettem a műsort, általában öt hónapig készültem a bemu-
... tatóra. Éjszakákon át illesztettem 2–3 számot egymáshoz, s
... megtörtént, hogy végül nagy műveket hagytam ki a műsor egy-
... sége, egésze érdekében, olyan műveket, amelyekbe már 100–120
... órányi próbát fektettünk.

— Körülbelül hány hangversenyt adtatok tizenkét év alatt?

— Sajnos még nem tudom pontosan, eddig ötvenről van ki-
... mutatóm. Viszont a Benkő András által összeállított jegy-
... zékből tudom, hogy csak a Kamarakórus — tehát az utolsó hó-
... napok nagykorúsának a repertoárja ebben nem szerepel — 127
... művet énekelte: a madrigálirodalom (Palestrina, Lassus, Monte-
... verdi, Marenzio, Dowland, Gesualdo stb.) kívül Erkel Ferenc (a
... *Kantáta* ősbemutatója), Debussy, Bartók, Kodály, Delly-Szabó
... Géza, Márkos Albert, Sigismund Toduță, Jodál Gábor, Eisikó-
... vits Mihály, Zoltán Aladár és mások műveit.

— Milyen dokumentumok őrzik a Kamarakórus tevékenység-
... gének a krónikáját?

— Egy hangszalag...

Már a konzervatóriumban sem tanítva a főiskolákat kar-
... vezetésre. Csak hegedűt tanít; korszerű módszerekkel; először
... vezette be két évvel ezelőtt a film- és magnófelvételezést az ok-
... tatásba stb. (lásd fennebb).

De felkeresik hajdani tanítványai, nemcsak a tanítók és hi-
... vatásos karvezetők, hanem dr. Jeremiás Béla, a paniti orvos, és
... elmondja, hogy összegyűjtötte a faluban a lányokat és asszonyo-
... kat és kamarakórust alakított. Négy évig énekelte gyerekkorában
... Nagy István vásárhelyi tanítóképzőseinek a soraiban...

50+12=

Tehát 12 esztendő telt el már anélkül, hogy művészetét gya-
... korolta volna.

Vigyázat! Nagy István még csak 62 éves, és már 12 éve nem
... vezényel!

— Végül is mi történt? Megszüntette valaki a kórusod?

— Nem, soha senki sem szólított fel arra, hogy hagyjam félbe.
... Sőt, a hivatalos szervek minden műsoromat jóváhagyták és
... mindenben támogattak. Tudomásom van róla, hogy komoly tár-
... gyalások folytak a Kamarakórus szubvencionálásáról is.

De akkor például miért kapott egyre nehezebben próbater-
... met?

— Sohasem tudtam, kinek a részéről, de egyre több nehé-
... ség merült fel egy-egy hangversenyem megszervezése körül.
... Irigységek és ostobaságok nehezítették a munkámat.

Megkérdeztem néhány kórustagot, mit tudnak a Nagy Ist-
... vánt ért vádak természetéről? Mint kiderült, főként azzal vá-
... dolták, hogy visszahúzódnak a múlt zenéjébe (A szerkesztő ellen-
... érve: olvassák el fennebb a bemutatott szerzők névsorát. Kü-
... lönbön is például a *Bartók-művek 1946-ban*, egy évvel Bartók
... halála után, nem voltak talán új művek? És miért nem ír-
... náak a kortársak Nagy Istvánnak műveket?)

Egy régebbi beszélgetésünkből: — „Büszke lennék, ha mai
... szerzők ihletett, nagy műveket írnának számomra!”

Egy tény: miután 1957-ben a minisztérium jóváhagyta Ko-
... dály *Psalmus Hungaricus*-ának és Bach *Magnificat*-jának a be-
... mutatását a kolozsvári filharmoniaival (de a *Magnificat* helyett
... Nagy István egy Toduță-művet iktatott műsorába), s miután a
... bemutató előtt néhány napos a filharmonia részéről közölték
... vele, hogy egy külföldi szólista vendégjátékának a közbejöttje
... miatt elhalasztják a hangversenyt, a későbbiekben pedig sem-
... mit sem közöltek a próbák újrafelvételéről, — úgy érezte, hogy
... művészi önértetén, hitelen és tekintélyen esett csorba, kedvét
... veszítette a további munkához, és ettől kezdve semmilyen fel-
... hívásra nem válaszolt, sőt, a Kamarakórust sem hívta össze
... többé.

A levegőben maradt a kéz, és azóta állunk tanácstalanul a
... kérdés előtt: hová lett, miért nem szólal meg Nagy István kó-
... rusa?

Nyilván sajnálatos hanyagságok is meglapulnak ennek a Ko-
... lozsvár, sőt az ország zenei élete szempontjából oly fontos ügy
... háttérbe toldódásának a mélyén. De az is nyilvánvaló, hogy egy
... érett, pályája csúcsán álló művésznek nem szabad, nincs joga
... érzékenykednie — az alkotás rovására.

Minden kornak, forradalmi koroknak is az emberért kellett
... a legádázabban megküzdenie.

VAN TISZTÁBB EMBERI GESZTUS AZ ÉNEKLÉSNEL?
VAN TISZTÁBB MŰVESZ NAGY ISTVÁNNÁL?